

# Biblioteksplan

2019 - 2021



Antagen av kommunfullmäktige 2018-11-26, § 137

# Innehåll

|                        |          |
|------------------------|----------|
| <b>Inledning</b>       | <b>3</b> |
| Styrdokument           |          |
| Vision                 |          |
| Giltighetstid          |          |
| Ansvar                 |          |
| Uppdrag                |          |
| Organisation           |          |
| Samarbeten             |          |
| Biblioteket idag       |          |
| Utvecklingsområden     |          |
| <br>                   |          |
| <b>Folkbiblioteket</b> | <b>5</b> |
| Rummet                 |          |
| Tillgänglighet         |          |
| Prioriterade grupper   |          |
| Media                  |          |
| Arenan                 |          |
| Läsfrämjande           |          |
| Lärande                |          |
| <br>                   |          |
| <b>Skolbiblioteken</b> | <b>7</b> |
| Styrdokument           |          |
| Ansvar                 |          |
| Uppdrag                |          |
| Organisation           |          |
| <br>                   |          |
| <b>Kvalité</b>         | <b>8</b> |
| Kompetensutveckling    |          |
| Utvärdering            |          |
| Handlingsplan          |          |
| Nyckeltal              |          |
| <br>                   |          |
| <b>Referenser</b>      | <b>9</b> |

## Inledning

Enligt bibliotekslagen ska kommunen anta en biblioteksplan för biblioteksverksamheten. ”Med en biblioteksplan avses ett politiskt förankrat styrande dokument som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov ska tillgodoses. Denna biblioteksplan skall förutom folkbiblioteksverksamheten också innefatta biblioteksbehovet vad gäller utbildning, omsorg, vård och näringsliv.” (Svensk Biblioteksförning).

### Styrdokument

Bibliotekslagen  
Skollagen  
UNESCO:s folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest  
Barnkonventionen  
Regional kultur- respektive biblioteksplan  
Ljusdals kommuns styrdokument  
Samarbetsavtal HelGe-biblioteken

### Vision

Kommunens vision lyder:

*”Människorna behöver rekreation och inspiration för att behålla sin livskvalité och hälsa” och  
”det är av stor betydelse att det erbjuds rika möjligheter att såväl delta i som besöka aktiviteter och evenemang inom kultur”...*

Samhällsutvecklingsförvaltningens ledord är:

”Utveckling via samverkan och service”. Genom samverkan inom och utom kommunen och en hög servicegrad, ska mervärden, utveckling och tillväxt i kommunen kunna skapas.

### Giltighetstid

Planen gäller 2019 - 2021.

### Ansvar

I Ljusdals kommun ansvarar idag kommunstyrelsen, som också är nämnd, för folkbiblioteken och utbildningsnämnden ansvarar för skolbiblioteken.

Från och med 2019-01-01 kommer i stället en ny nämnd - Samhällsservicenämnden - överta ansvaret för folkbiblioteken.

### Uppdrag

Paragraf 2 i Bibliotekslagen, beskriver uppdraget för biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet:

*”... ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning”.*

*”... ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt”.*

*”Biblioteksverksamheten ska finnas tillgänglig för alla”.*

## Organisation

Ljusdals kommunbibliotek ligger organisatoriskt under Samhällsutvecklingsförvaltningen i Ljusdals kommun. (Från och med 2019-01-01, kommer förvaltningen att kallas Samhällsserviceförvaltningen). Verksamheten består av huvudbiblioteket i huvudorten Ljusdal, filialer i Ramsjö, Färila, Järvsö och Los, bokbuss samt ett antal skolbibliotek. Stenhamreskolan, Gärdeåsskolan och Slottegymnasiet har skolbibliotek bemannade med personal från folkbiblioteket. Färila, Järvsö och Los är integrerade folk- och skolbibliotek. Biblioteket i Ramsjö ingår sedan 2016 i en intraprenad, ett projekt som sträcker sig till och med början på hösten av 2018.

## Samarbeten

Den viktiga kvalitetshöjande samverkan – HelGe-samarbetet - som finns inom Gävleborgs län mellan folkbiblioteken ska fortsätta. Arbetsgrupper med deltagare från de tio ingående kommunernas bibliotek, bidrar kontinuerligt till att utveckla biblioteksservicen för medborgarna. Det stora utbudet av media som finns inom HelGe-biblioteken är en litteraturskatt, som alla invånarna i länet fritt kan ösa ur. En gemensam katalog och ett gemensamt lånekort finns och utbudet och tjänsterna på den gemensamma hemsidan [www.helgebiblioteken.se](http://www.helgebiblioteken.se) utvecklas ständigt. Genom olika utbildningsprojekt får personalen kompetensutveckling. I förlängningen kommer detta låntagarna till godo och biblioteken blir rustade att möta framtidens utmaningar. Biblioteket samarbetar vidare nära med Kulturutveckling – det regionala biblioteket - samt med övriga bibliotek i landet när det gäller fjärrlåneverksamhet och utvecklingsarbete. Kultur-, utbildnings-, integrations- och omsorgsenheterna, är samarbetspartners inom kommunen och föreningar, studieförbund, den lokala bokhandeln och det lokala museet är några exempel på kontakter externt.

## Mål

*Biblioteket ska:*

- *sträva efter att utöka antalet samarbetspartners.*
- *fördjupa de samarbeten som redan existerar.*

## Biblioteket idag

Huvudbiblioteket i Ljusdal skadades svårt efter ett brandattentat hösten 2015. En omfattande ombyggnad och sanering av media följde under tiden efter det, innan återinvigning i augusti 2017 kunde ske i en ljus och moderniserad lokal. Biblioteket har under många år haft en mycket positiv utveckling, vilket kan följas i statistik från Statistiska centralbyrån (SCB). Ett exempel är en hög utlåning av media. Även om branden påverkade utlåning och besöksantal negativt, lyckades verksamheten fortsätta med att ge service till sina låntagare. Bibliotekets media ingår sedan hösten 2015 i den nationella katalogen Libris. En modernisering med RFID-teknik har genomförts och självutlåningsautomater finns nu på fyra bibliotek i kommunen. En process för inköp av en ny bokbuss pågår och den nya bokbussen förväntas vara på plats under hösten 2018.

## Utvecklingsområden 2019 – 2021

Biblioteket ska fortsätta att bidra till arbetet med att höja utbildningsnivån i kommunen. Det läsfrämjande arbetet är här av stor vikt. Ett speciellt fokus ska även fortsättningsvis läggas på barn och unga och övriga prioriterade grupper. Gruppen pojkar har sjunkande skolresultat och sämre läsförmåga än gruppen flickor och bör därför få riktade insatser.

Samarbetet inom HelGe i styrgruppen samt olika arbetsgrupper ska fortsätta att utvecklas med till exempel gemensamma upphandlingar, arbete för den gemensamma webbplatsen och mediefrågor.

På huvudbiblioteket ska under 2018 publika datorer installeras, larmbågar och besöksräknare tas i drift och skyltningen förbättras. Under 2019 behöver ljudnivån dämpas och lokalens inredning göras ännu mer inbjudande med till exempel fler konstverk.

Programverksamheten för alla åldrar behöver utvecklas och prioriteras högre i verksamhetsplaneringen. Skrivande och det muntliga berättandet ska uppmuntras och författarbesök ska kunna ordnas. Den lokala kulturen är av stort intresse. Samarbetet med andra aktörer är av stor vikt och kontaktnätet behöver växa. Kommunhuset har efter ombyggnaden fått förbättrade förutsättningar för arrangemang med en stor cafeteria och utställningsytor. I biblioteket finns ett nytt aktivitetsrum för barn och vuxna.

Den nya bokbussen – som egentligen är ett mobilt bibliotek - kan prövas för nya användningsområden tillsammans med andra samarbetspartners. Framtida funktioner kan bli som medborgarkontor, röstningslokal och som plats för mindre kulturarrangemang. Under perioden bör en långsiktig lösning hittas beträffande vikarie för bokbusschauffören.

Arbetet för att integrera nysvenskar i samhället ska utvecklas ytterligare tillsammans med andra aktörer. Förutom biblioteksvisningar och sagoläsning på flera språk ska andra aktiviteter testas.

Biblioteket ska verka för att minska den digitala klyftan hos medborgarna. Ett sätt att föra ut information kan vara att delta i de nationella kampanjveckorna två gånger per år.

Personalen ska vidareutbildas för att klara aktuella utmaningar, inte minst inom det tekniska området. HBTQ- och jämställdhetsfrågor är några andra exempel på områden som bör lyftas framöver.

Klassifikationssystemet SAB ska bytas till Dewey, det system som ska införas på alla folkbibliotek i Sverige. Bytet kommer troligen genomföras i samverkan och i takt med övriga HelGe-bibliotek.

## **Folkbiblioteket**

### **Rummet**

Utformningen av biblioteksrummet ska ägnas stor omsorg. Det gäller både det fysiska biblioteksrummet och den alltmer betydelsefulla digitala hemsidan för HelGe-biblioteken. Det fysiska rummet ska vara en trygg mötesplats där alla ska känna sig välkomna. Rummet ska bjuda på berikande upplevelser, information och en välbehövlig paus från vardagens krav och stress. Här ska besökare i alla åldrar finna en miljö som stimulerar till läsning och studier. Tysta zoner ska finnas i lokalen för den som behöver lugn och ro.

### Mål

*Biblioteket ska:*

- vara ett vardagsrum öppet för alla.

## **Tillgänglighet**

Biblioteket ska vara så tillgängligt som möjligt, både fysiskt och digitalt. Lokalerna ska vara anpassade, så att personer med olika funktionsnedsättningar kan använda de tjänster som erbjuds. Generösa öppettider är viktiga för att öka tillgängligheten.

Fyra biblioteksfilialer finns i den vidsträckta kommunen. En bokbuss kompletterar servicen till glesbygdens byar och till många skolor och förskolor. Regelbundna boktransporter är ordnade. Bibliotekets katalog, e-media, databaser och boktips, är tillgängliga via bibliotekets hemsida, som är öppen 24 timmar om dygnet.

### Mål

*Biblioteket ska:*

- *ha generösa öppettider.*
- *nå ut med biblioteksservice till alla i kommunen.*
- *följa med i teknikutvecklingen och vägleda låntagarna om användning av digital teknik.*

## **Prioriterade grupper**

I bibliotekets verksamhet ska särskild uppmärksamhet enligt bibliotekslagen ägnas barn- och ungdomar, personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska samt de nationella minoriteterna. Lokalerna ska vara anpassade så att personer med olika funktionsnedsättningar kan använda de tjänster som erbjuds och talböcker och andra anpassade medier ska finnas för utlån. Gruppen nysvenskar har ökat. De behöver tillgång till studieplatser och anpassade medier som lättlästa böcker, lexikon och böcker på hemspråken.

### Mål

*Biblioteket ska:*

- *särskilt uppmärksamma prioriterade grupper.*

## **Media**

En central roll för bibliotek är att tillhandahålla litteratur. I bibliotekslagen (SFS 2013:801 7§) sägs att: ”folkbiblioteket ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur”. Ljudsvals biblioteks medier som böcker, ljudböcker, olika typer av elektroniska media, tidskrifter med mera, ska spegla besökarnas efterfrågan, men utbudet ska samtidigt vara brett och mångsidigt och hålla god kvalitet. E-boken har gjort sitt intåg, men den fysiska boken kommer troligen att behålla sin dominerande ställning länge än. Biblioteket ska kontinuerligt arbeta med inköp och gallring, så att beståndet hålls aktuellt och intressant för låntagarna. Genom bibliotekets deltagande i samarbetet HelGe-biblioteken har låntagarna dessutom direkt tillgång till ett stort och varierat utbud av media. En gemensam mediepolicy är framtagen av HelGe-biblioteken.

### Mål

*Biblioteket ska:*

- *ha ett attraktivt och brett utbud av media.*

## **Arenan**

Allmänskultur ingår också i bibliotekets ansvarsområde, men då egna resurser är begränsade, är det angeläget med ett livskraftigt samarbete med andra aktörer både inom och utom kommunen. Utställningar och arrangemang ska vara varierade och visa både lokal och inhemsk kultur liksom andra länders kultur. Av särskilt intresse är aktiviteter kopplade till språk och berättande.

Mål

*Biblioteket ska:*

- *vara en självklar arena för kulturverksamhet i kommunen.*

**Läsfrämjande**

PISA-undersökningarna blev en viktig väckarklocka, när resultaten visade på en sjunkande läsförmåga bland de yngre i vårt land. Biblioteksverksamheten kan genom sitt läsfrämjande arbete bidra till att barns och ungas läsförmåga och läsförståelse stärks. Bibliotekslagen säger (SFS 2013:801 8§) att *"folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning"*.

Samarbete är etablerat sedan länge med skola, barnomsorg och BVC. En läsfrämjandeplan som årligen uppdateras, finns formulerad för detta arbete. Behovet av läsande vuxna förebilder får inte underskattas och lässtimulans genom boktips, bokutställningar och författarsamtal ska arrangeras för alla åldrar.

Mål

*Biblioteket ska:*

- *väcka läslust och intresse för berättelser i alla åldrar, men en särskilt viktig målgrupp är barn och unga.*

**Lärande**

Studerande och vetgiriga i alla åldrar ska kunna hitta information och erbjudas en god studiemiljö på biblioteket. Biblioteket ska hänga med i den tekniska utvecklingen. Idag krävs digital kompetens och ett källkritiskt tänkande för att vara en kapabel medborgare.

Bibliotekspersonalen ska kunna ge allmänheten viss "första hjälpen" -vägledning när det gäller de första stegen på vägen att behärska den nya tekniken. Läs- och surfplattor och mobiler till exempel, är nya läsredskap, som många känner sig ovana med att använda.

Mål

*Biblioteket ska:*

- *följa med i teknikutvecklingen.*
- *vägleda medborgarna i användningen av den digitala tekniken.*
- *stimulera till ett livslångt lärande.*
- *främja demokrati och yttrandefrihet genom att garantera fri tillgång till information.*

**Skolbiblioteken****Styrdokument**

Skolbibliotek är lagstadgat enligt både skollagen (2010:800) och bibliotekslagen (SFS 2013:801).

**Ansvar**

Ett *ramavtal tecknades 2013 för skolbibliotek*, inklusive bokbussen. Det reglerar ansvarsförhållandena när det gäller biblioteksservice för skolan - grundskola och gymnasieskola i Ljusdals kommun. Även förskolan ingår i avtalet. Bibliotekschefen ansvarar för folkbiblioteksdelen och rektor ansvarar för skolbiblioteksdelen.

## Uppdrag

Enligt bibliotekslagen ”*ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan*” ha tillgång till skolbibliotek. Enligt förarbeten till skollagen är skolbiblioteket: ”*en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.*”

Skolinspektionens krav är i korthet: skolbiblioteket ska ligga i eller i nära anslutning till skolan, rymma såväl böcker som digitala medier, stödja elevernas lärande och språkutveckling och vara anpassat efter elevernas behov.

## Organisation

Stenhamreskolans, Gärdeåsskolans och Slottegymnasiets bibliotek, är bemannade med personal från folkbiblioteket. Kommunens övriga skolor inklusive friskolor, har i vissa fall egna mindre bibliotek och/eller använder sig av folkbibliotekens service. Skolbibliotekens standard varierar kraftigt. Bokbussen är ett viktigt komplement till skolornas egna bibliotek och den besöker flera av kommunens skolor och förskolor. Färila, Järvsö och Los är integrerade folk- och skolbibliotek.

Ljusdals kommunbibliotek följer en *läsfrämjandeplan* i sitt arbete med barn och unga. Den uppdateras årligen. Uppföljning sker genom *skolbiblioteksrådet*, ett gemensamt forum som ska sammanträda en gång per termin. I rådet ingår representanter för bibliotek, skola och förskola. Rektor/förskolechef ansvarar för att en lokal skolbiblioteksplan arbetas fram tillsammans med respektive bibliotek och att den följs upp och uppdateras årligen.

## Mål

*Skolbiblioteken ska:*

- *stödja skolans arbete och vara en pedagogisk resurs i alla ämnen.*
- *utveckla elevernas läsförmåga och förståelse av språket.*
- *utveckla elevernas hantering av information och tillämpning av källkritik.*
- *utveckla elevernas användning av digitala verktyg.*

## Kvalité

### Kompetensutveckling

Välutbildad personal borgar för kvalité i verksamheten. De snabba förändringarna inom biblioteksområdet och i samhället i stort, medför att personalen behöver kontinuerlig kompetensutveckling. Utbildning ordnas ofta genom samordnade regionala projekt inom ramen för HelGe-samarbetet.

### Utvärdering

Utvärdering av biblioteksplanen sker kontinuerligt genom rapportering till förvaltningschef och politiker. En verksamhetsberättelse inlämnas årligen, liksom statistik till Statistiska centralbyrån (SCB). Biblioteksplanen ska revideras senast under år 2021. Verksamheten för förskola och skola utvärderas fortlöpande av skolbiblioteksrådet.



## **Handlingsplan**

Utifrån biblioteksplanen upprättas en årlig handlingsplan för verksamheten.

## **Nyckeltal**

### Verksamhetens nyckeltal:

- Minst två kulturarrangemang ska anordnas varje år vid varje biblioteksenhet, för målgruppen barn.
- En enkät till medborgarna ska genomföras vart tredje år.
- Antalet utlån per invånare ska inte understiga genomsnittet i riket (ca 7).
- Minst 50 % av bokanslaget ska användas till barn- och ungdomslitteratur.
- Minst en gång per år ska information om talböcker genomföras.
- Biblioteket ska varje år delta i de nationella kampanjerna för digital delaktighet.
- Barnen i Ljusdals kommun ska få minst en gåvobok innan de fyller sex år.

## **Referenser**

Bibliotekens internationella manifest; Svenska biblioteksförningen 2014.

Bibliotekslagen; SFS 2013:801.

FN:s barnkonvention; 1989-11-20.

Ljusdals kommuns styrdokument.

Läsfrämjandeplan, 2018.

Mediepolicy för HelGe-biblioteken, 2017.

Ramavtal för skolbibliotek, 2013.

Regional kultur- samt biblioteksplan.

Samarbetsavtal för HelGe-biblioteken 2018.

Skolinspektionen; [www.skolinspektionen.se](http://www.skolinspektionen.se).

Skollagen; SFS 2010:800.